

OBICEIURILE PEȚITULUI ȘI A LOGODNEI

Tatiana TUREAC, doctorandă

Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. Funcția primordială a obiceiului prenuptial *pețitul* constă în cererea fetei în căsătorie, ca gest de reverență adresat socrilor de viitorul ginere și de părinții săi – cuscilor. Nunta în satele din Moldova, ca și din întreg spațiul carpato-dunărean, este unitară din perspectiva scenariului general. Diferențierile locale nu afectează structura sa de azi, modificările constatate fiind neesențiale. Logodna era următorul pas al obiceiurilor prenuptiale. Flăcăul își lua o legăturică cu bani, un inel și pleca împreună cu starostele la fată. Fata îi ieșea înainte cu o farfurie cu grâu sau orez, în care flăcăul își punea inelul și banii. Fata își punea inelul său și o batistă brodată de mâna ei.

Cuvinte cheie: obicei, pețit, logodnă, stărostie, datini, ritualuri, ceremonii, modele comportamentale.

MATCH-MAKING AND ENGAGEMENT HABITS

Abstract. The primordial function of the wooing custom is to ask the girl for marriage as a gesture of rebellion addressed by the future son-in-law and his parents to the father-in-law. The wedding in the Moldavian villages, as well as the entire carpatho-danubian space is unitary from the perspective of the overall scenario. Local differentiation does not affect its structure today, the changes being non-essential. The betrothal was the next step, part of the matrimonial custom. The young boy took some money, a ring and left with the old men to the girl. The girl came forward with a plate of wheat or rice, in which the boy put his ring and money. The girl put her ring and a handkerchief embroidered with her hand.

Keywords: habit, match-making, engagement, tradition, rituals, ceremonies, behavioural patterns.

Nunta tradițională moldovenească este strălucită ca formă și adâncă prin conținutul moral-uman. Căsătoria este un act social de o deosebită importanță, reprezentând trecerea de la stadiul de celibat la cel de căsătorit și, în același timp, presupune, implicit, trecerea dintr-o categorie socială de vârstă în alta [8, p. 14].

Obiceiurile de nuntă sunt printre tradițiile populare cele mai bogate în diferite acțiuni rituale. În mentalitatea poporului s-a format un șir întreg de opinii despre mire și mireasă, fericire, frumusețe, calități personale ale omului etc. Aceste idealuri și-au găsit expresie într-o formă alegorică în anumite *datini, ritualuri, ceremonii*. Dintre tradițiile populare o mare importanță are *nunta*, ca unul din cele mai însemnate evenimente din viața omului. De aceea obiceiurile de nuntă au caracter solemn. Dansurile, strigătele și cântecele formează un spectacol original, la care oaspeții sunt și interpreți, și spectatori [6, p. 66].

Obiceiurile tradiționale de nuntă pot fi grupate în două cicluri de bază: ciclul pregător și nunta propriu-zisă. La aceste cicluri se alătură un șir de obiceiuri, care se practică după încheierea nunții.

Din cadrul obiceiurilor ciclului pregător fac parte formele tradiționale de pețit, de pregătire a nunții și de încheiere a căsătoriei. Din cadrul numeroaselor obiceiuri de până la nuntă, reduse simțitor în prezent, obiceiurile *pețitului și ale logodnei* sunt de o mare

valoare moral-educativă. Obiceiul peștitului avea câteva etape: *stărostia, logodna, răspunsul*.

În Moldova, *nunta* constituie un fenomen ce interesează toate categoriile sociale, având implicații juridice, economice, estetice și spirituale, profund ancorate în viața satului. Diferențierile zonale sau particularitățile locale, pe care le relevă obiceiul în complexitatea sa, nu estompează nucleul comun al semanticii ceremonialului marital.

Impactul dur produs de urbanizarea și proletarizarea forțată din ultima jumătate de secol, care a afectat mentalitățile tradiționale, a fost mai puțin resimțit în cazul nunții. Înțelegând căsătoria ca un eveniment esențial al destinului propriu, orice membru al colectivității sătești, aflat adesea la distanțe mari de locul natal, și-a păstrat obiceiurile de acasă și, mai cu seamă, acea filozofie a vieții, moștenită din străbuni. Este oportun să constatăm cât de benefic a acționat, și în acest domeniu, acea „*forță a păstrării*”, despre care pomenea etnologul german Paul Sartori. Fenomenul este extrem de important, dacă avem în vedere faptul că, în anumite perioade sau împrejurări istorico-sociale, conservarea datinilor a reprezentat „un mod de apărare a colectivităților populare de influențe dezagregatoare venite din afară” [12, p. 26].

Căsătoria rămâne, așadar, în Moldova și în zilele noastre cel mai important act social, integrând un ansamblu de prerogative educative, economice și spirituale, care conturează un statut bine definit și un anumit rang pentru fiecare din familiile nou întemeiate.

Creșterea gradului de cultură a țărănimii, participarea tot mai activă la viața politică și socială, lichidarea deosebiriilor esențiale dintre modul de viață al satului și cel al orașului a urmat ca nunta tradițională să fie înlocuită cu nunta sovietică, nunta comsomolistă sau așa-zisul *vecer*.

Primele date referitoare la nuntă le găsim la cronicarii moldoveni, în scrierile călătorilor străini în țările românești din sec XVI-XIX. Bibliografia poate fi completată cu un șir de autori, care în sec. al XIX-lea au fixat în scrierile lor și această datină: Boleslav Hâjdeu, I. Tanschi, Teodor Burada, Alexandru Zașciuc, Zamfir Arbore, Alexei Mateevici. Relatări despre nunta din prima jumătate a sec. XIX-lea ne-au lăsat P. Sârcu, Gh. Madan, O. Constantinescu și I. Stoanu, P. Ștefănuță. În a doua jumătate a secolului tema obiceiurilor matrimoniale ale folclorului nupțial a fost abordată de mai mulți autori: Valentin Zelenciuc, Andrei Hâncu, Ludmila Loscutova, Svetlana Badrajan, Varvara Buzilă, Elena Postolachi etc.

Din punctul de vedere al tipologiei etnice, ritualul nupțial moldovenesc este răspândit, conform specialiștilor, în trei zone de bază: centrală, de sud și de nord.

În înțelegerea oamenilor căsătoria a fost și rămâne un lucru firesc, foarte important pentru continuarea neamului. A nu te căsători înseamnă „că nu ți-i dat, că nu ai darul ista”. Condiția nefirească a flăcăului și a fetei rămași, după o anumită vârstă, necăsătoriți, era una deranjantă nu numai pentru ei, ci și pentru comunitate. Divorțurile nu erau nici

ele aprobate. A divorța însemna rușine și a-i lipsi pe copii de dreptul de a fi în rând cu lumea. Postulatele principale privitoare la căsătorie au fost expuse elocvent de folcloristul Simion Florea Marian în prețioasa monografie **Nunta la români**: „...de a avea o consoartă spre împărtășirea binelui și a răului, a bucuriei și înstrăinării în decursul întregii vieți, de a avea urmași legitimi, care să păstreze numele de familie, să aibă cine moșteni averea părintească, să aibă cine se îngrijește de dâșii și a-i sprijini la bătrânețe și, nu în ultimul rând, ca să nu li se reproșeze că numai degeaba s-au născut și trăit în lumea aceasta”.

Simion Florea Marian a împărțit obiceiurile de nuntă în felul următor: Înainte de nuntă, Nunta sau ospățul și După nuntă. Folcloristul Andrei Hâncu structurează nunta în: obiceiuri de până la nuntă, obiceiurile nunții propriu-zise și obiceiurile de după nuntă. În satele moldovenești rânduielile nunții se împart după aceleași criterii: până la nuntă, la nuntă și după nuntă. Totodată, avem următoarele forme de încheiere a căsătoriei: stărostirea, logodna și răspunsul. La prima etapă de cerere în căsătorie băiatul se înțelegea cu fata, apoi erau anunțați părinții. Dacă opțiunile părinților coincideau, căsătoria se accepta. Refuzul părinților ducea la alte forme de căsătorie, ca răpirea miresei și fuga fetei mari la mire. Însoțirile de căsătorie încep în următoarele feluri: primul – fuga fetei pe cuptor la flăcăul pe care vrea să-l aibă de soț, fata fuge pe cuptor la flăcău atunci când amândoi se iubesc, însă rudele și averea ei sunt mai prejos de ale flăcăului și deci trebuie siliți părinții flăcăului să se unească la căsătorie, se face aceasta de obicei cu învoirea flăcăului. Se întâmplă însă ca o fată să greșească și să rămână însărcinată de către un flăcău, care nu are de gând să o ia. Atunci fata se duce la casa flăcăului și urcă din disperare pe cuptor. Fata potrivește de face aceasta cam pe toamnă, când se fac nunțile, și o face ziua, când flăcăul nu este acasă. Vine așa ca și când n-ar fi nimic. Al doilea – furatul fetei noaptea, prin ademenire de către flăcăul care vrea s-o aibă de soție și al treilea – stărostirea. În cazul candidaturilor potrivite aveau loc în aceeași vreme stărostia și logodna (s. Cotova, r. Drochia). Tustrele aceste feluri sunt vechi de când lumea. Fiecare fel de însoțire își are pricina și rostul său. O cunoscută snoavă amintește de trei ipostaze posibile ale unui bărbat: *prinț* căruia îi sunt deschise toate casele cu fete mari atât timp cât este flăcău, *om*, după ce s-a căsătorit, și *neom*, dacă și-a părăsit familia. Deci, în mentalitatea arhaică românească întoarcerile nu sunt posibile. Niciun om însurat nu mai poate redobândi condiția de fecior, nicio femeie căsătorită nu mai poate purta în cosițe florile de fată mare.

Modelele comportamentale sunt atât de bine înrădăcinate în conștiința celor mai mulți membri ai comunităților rurale moldovenești, încât, adesea, răspunsurile date de cineva din sudul provinciei coincid până la identitate cu acelea provenind din nord. Se consideră, astfel, că fetele trebuie să se mărite între 18 și 21 de ani, iar băieții este bine să se însoare între 23-25 de ani, după ce și-au făcut armata. Motivațiile au în vedere

dezvoltarea fizică, biologică, dar mai ales maturizarea psihică: „La această vârstă sânt copti la minte”, „după aceea îmbătrânesc și n-au vlagă să aibă copii” [4, p. 43].

Chiar dacă tinerii se căsătoresc „cum le vine ceasul”, ei trebuie să fie pregătiți pentru această trecere dintr-o stare în alta. Fata „să știe a toarce, a țese, a coace, a face mâncare”, să aibă zestrea gata, iar flăcăul „să cunoască toată plugăria” și „să aibă casa ridicată”. În etapele formative parcurse de tânăr, un rol deosebit îl joacă efectuarea stagiului militar, moment decisiv pentru maturizarea și călirea bărbaților, „atunci se spune că-s trecuți prin lume”.

Alături de „haru gospodăriei”, pe care îl deprind, tinerii trebuie să aibă o disponibilitate afectivă deosebită pentru săvârșirea acestui pas. Tinerii care aparțin aceleiași comunități sătești se cunosc destul de bine: au fost împreună la hora duminicală ori la alte petreceri, s-au întâlnit la hramuri, la nunți, la clăci și la șezători, la muncile câmpului ș. a. m. d. Legăturile durabile însă vizând perspectiva unei căsătorii presupun circumstanțe mai complexe.

Săptămâna „oarbă” sau „chioară”, cum este cunoscut de popor acel interval de timp al „cristalizării” sentimentelor, în care căsătoria este dorită de tineri în mod deosebit, evenimentul căpătând dimensiunile unui adevărat mixaj, această perioadă așadar, cu toate implicațiile ei, este evaluată de vârstnici cu oarecare maliție. Mai cu seamă viitoarele mirese sunt cuprinse de acea neliniște grăbită, care le determină să renunțe ușor la condiția privilegiată, la ocrotirea părintească, la libertate, și să opteze pentru căsătorie: „Da eli, saracili feti, abia așteaptă să se mărite” (Elena Fuior, 78 ani, s. Ochiul Alb, r. Drochia).

Căsătoriile care se înfăptuiesc mai târziu, când „s-a trecut iarba de coasă”, aduc perturbări în structura firească a lucrurilor. Peșitul se face mai greu. Fetele bătrâne și flăcăii tomnatici „aleg până culeg” și iau „ce rămâne”. Se mai spune pe alocuri că, dacă întârzie prea mult, fetele nu se căsătoresc, ci „se robesc”, iar băieții nu se însoară, ci „se mărită”.

De regulă, mulți dintre tinerii stabiliți la oraș, singuri sau împreună cu părinții, atunci când ajung la vârsta întemeierii unei familii, preferă partenerile din mediul rural, dacă nu din satul natal, măcar dintr-o localitate apropiată sau din aceeași zonă. Terenul etnografic relevă situații în care opțiunile maritale converg atât de mult spre partenerii cu aceleași concepții de viață, încât viitorii miri aparțin nu doar aceluiași cătun sau aceleiași ulițe, ci chiar unor familii ce poartă același nume, evident, fără vreo legătură de rudenie între ele.

Câteva zicători vin să evidențieze convingerea țăranilor din Moldova că toate lucrurile trebuie făcute la vreme. „Mâncarea di dimineață și însurătoarea di tânăr îs două lucruri buni”; „Flăcăul până la 25 de ani se însoară singur, de la 25 de ani înainte îl însoară babele, iar după 30 de ani nu-l mai însoară decât dracul”; „însuratu di bătrân îi lucru di rușini” [12, p. 91]. Gradul mare de circulație a proverbelor și zicătorilor pe tema

dată sporește rolul lor în generalizarea experienței de viață, motivând ceea ce este conform cu normele unui anumit tip de existență.

Aceste sentințe acționează destul de eficace asupra celor ce le ascultă, la fel ca și numeroasele strigături satirice care vizează același fenomen.

Amânând ceasul întemeierii unei legături matrimoniale, tinerii provoacă îngrijorarea părinților. Necăjit din cauza unui fiu care întârzie să se însoare, tatăl său regreta adesea că feciorul „nu-i în rând cu lumea” pentru că, spune el, satul nu pierde din vedere că „oaia care-i rămasă de turmă are un beteșug”. În alte zone ale Moldovei, despre tinerii care depășesc peste măsură vârsta căsătoriei optime se spune că „nu mai sunt chemați la masa vieții” [12, p. 100]. Cei de o vârstă se căsătoresc într-o perioadă de timp relativ apropiată. Cine nesocotește condiția temporală pierde în mod ireversibil un ciclu de ani din viața sa. Dacă n-ai trecut prin înflorirea dragostei, ești lipsit de cele mai nobile trăiri sufletești: „Cine-n lume nu iubește, / Numa digeaba trăiește; / N-are dor, n-are urât, / Face umbră pe pământ!” [12, p. 102].

Numeroase superstiții mărunte însoțesc viața de zi cu zi a familiilor cu fete de măritat. La casele unde sunt așteptați pețitorii, se plantează tot felul de flori, cum ar fi mușcata, busuiocul, brebenocul și, mai ales, o specie de floare galbenă, înaltă, numită „Mărită-mă mamă”. Norocul la flori ca și grija deosebită pentru grădinița din fața casei sunt socotite de bun augur pentru căsătoritul la vreme al fetelor. Dimpotrivă, se consideră că la casa unde sunt fete mari nu este bine să se planteze brazi, pentru că fetele nu se vor mărita ori vor avea necazuri în căsnicie. Se pare că în acest caz imaginea bradului este asociată cu ipostaza sa funerară.

La anumite sărbători se efectuează și astăzi gesturi rituale considerate a impulsiona succesul fetelor la horă și măritișul de timpuriu. În ziua de Sânziene (24 iunie), fetele și femeile se rostogoleau prin iarba înrourată, înainte de răsăritul soarelui, ca să se prindă dragostea de ele. Constatăm aici întrepătrunderea, până la suprapunere, a simbolurilor fertilității umane cu cele ale fertilității vegetaționale, pentru că aceeași practică are loc și în alte localități din Moldova „pentru a merji ghine cânipul” (Sorocean Vera, 88 ani, s. Șuri, r. Drochia). Vechimea credințelor de acest gen se confundă cu începuturile uneia dintre îndeletnicirile fundamentale ale oamenilor: agricultura.

La Bobotează, „când auză pușca la biserici, trebuie să facă baie în vale”, ca să aibă noroc în toate cele (Elena Manea, 89 ani, s. Șuri, r. Drochia). Așezarea mărtișorului pe ramuri înflorite, de măr sau de trandafir, spălatul pletelor cu ierburi înmiresmate, în dimineața Sfântului Toader, devinarea cu ajutorul cununilor de sânziene, aruncate pe acoperiș în ziua Sfântului Ion de vară, culegerea florii de ferigă în cea mai scurtă noapte a anului sunt doar câteva dintre practicile rituale, pe care le întâlnim și astăzi, cu rosturile lor străvechi, în satele din Moldova.

Sunt zile bune și zile rele, zile fericite și nefericite, după care poporul se orientează în toate afacerile sale. El nu întreprinde nicicând vreun lucru într-o zi care, după credința

sa, este o zi rea, nenorocoasă și nefericită, ci întotdeauna într-o zi bună. Mai întâi și întâi, părinții flăcăului bun de însurat se tot frământă pe cine să aleagă de soție pentru fecior. Căutau să fie și bogată, și cuminte, și deșteaptă. Și, totuși, cel mai important lucru era zestrea, ea hotăra totul. În unele sate din nordul țării, se dădea mai întâi lista averii fetei și apoi se uitau la calitățile miresei.

Zilele cele mai bune, potrivite și norocoase de pornit în pețit, de logodit și de cununat, sunt joia și duminica. Obiceiurile tradiționale de până la nuntă au un pronunțat caracter practic, funcția lor principală fiind cererea în căsătorie prin intermediul peșitorilor. S-ar crede că în condițiile actuale, în care tinerii se cunosc și se înțeleg să se căsătorească fără ajutorul unui intermediar, stărostitul sau peșitul a ieșit din uzanță. În realitate însă nu este așa. Chiar în cazul în care părinții fetei l-au acceptat pe viitorul ginere, consideră că li se cuvine, în semn de atenție și de respect, acest gen de reverență. După ce feciorul de însurat a pus ochiul și inima pe o fată mare, fată de măritat, pe care o consideră că ar fi bună pereche cu dânsul; după ce și-a declarat dorința lui și părinților săi și a căpătat de la dânșii încuviințare și binecuvântare, atunci holteiul își caută doi oameni, pe care îi roagă să meargă la părinții fetei, ca să ceară pe fiica lor pentru dânsul. Oamenii aceștia se numesc peșitori sau starosti.

Pentru cererea oficială în căsătorie, mirele își alegea starostele din rândul neamurilor, fapt ce vorbește de importanța evenimentului și responsabilitatea rudelor angajate în acest rol față de formarea noii familii. Starostele avea funcția să ceară consimțământul de căsătorie de la părinții fetei. În prealabil, starostele ducea tratativele de rigoare cu părinții fetei, ca să se asigure că nu vor fi refuzați. Deci, în casa viitorilor socri mici sunt trimiși, pentru prima oară, unul sau doi peșitori. Denumirea cea mai frecventă este cea de staroste, „pentru că starostește, insistă pe lângă părinții fetei pentru căsătorie” [9, p.70]. Mai rare sunt denumirile de *tălmaci*, *cercător*, *stolnic*, *ștafetă*, *ispititor*, *misit*. Starostele poate fi neam cu mirele, dar nu este obligatoriu. Poate fi o femeie sau un bărbat sau, adesea, o pereche, soț și soție. Important este să știe să se exprime frumos și să știe să creeze bună dispoziție și înțelegere. Dacă se așteptau că vor fi întâmpinați cu ostilitate, încercau altă strategie: „Prima dată mergea unul singur, ca să vadă dacă vor s-o deie, apoi merg mai mulți, ca să lege nunta” [10, p. 76].

Reieșind din situație, staroste le adresează părinților fetei vorbe frumoase, rostesc adesea o orație de nuntă, fabula căreia prezintă imaginea vânatului căprioarei de către un flăcău împărat, însoțit de „oaste sau, în alte variante, este imaginată cântarea Zânei Florii, sfârșind discursul versificat cu îndemnul de a le da Floarea, „căci am venit cu târnăcoape de argint/ să scoatem florica din pământ.../ s-o sădim la împărat în grădină, / ca acolo să-nflorească și să rodească...” [9, p. 132].

Mai existau și alte variante de peșit: starostele intra și întreba de părinții fetei: N-aveți o cârlană de vânzare? Aceștia, dacă nu doreau să-și mărite fata, spuneau: N-avem nici oi, dar nu tocmai cârlană. Oaspeții mai glumeau, cercau în fel și chip să-și atingă

scopul, dar, văzând că li-i stăruința în zadar, se lăsau bătuiți, plecând la altă casă să întrebe același lucru. Colindau mai multe case, până găseau fată de măritat [7, p. 28]. Apoi se căutau nuni. Mirele și starostele – în unele sate, tatăl mirelui cu mirele – se duceau pe la rudele care socoteau că ar dori să se prindă de nuni și-i rugau:

Avem un hulubaș,	C-o zână-zânișoară.
Sprinten, drăgălaș,	Dacă puteți și doriți a ne ajuta,
Și vrea ca să zboare	Să le fiți nuni de cununie,
Peste nouă izvoare	Ei vă vor mulțumi,

Până-n pământ s-or pocloni [1, p. 13]

Cei veniți aduceau cu sine o sticlă cu vin, cinsteau nunii, urau de pace și de petrecere cu început și sfârșit bun. Dacă se hotăra totul cu bine, acești gospodari rămâneau nuni. În caz contrar, se căutau alți nuni. Apoi se căutau lăutari, conocari...

Ulterior, în orice zi, în afară de luni, mirele împreună cu starostele venea la părinții fetei. Starostele spunea: Cucoane mire, treci și-ți ia ceea ce-ți place! Flăcăul, dacă-i plăcea fata, își lua băsmăluța și inelul ei, iar fata le lua pe ale lui. Dacă nu se plăceau unul pe altul, atunci fiecare își lua lucrul său și logodna nu avea loc. Ceremonialul avea loc în casa mare. Însă logodna nu hotăra totul [2, p. 17].

Logodna nu are aceeași importanță în toate zonele Moldovei. Uneori acest moment se confunda cu așezatul ori cu croitul. Sunt însă și sate în care logodna presupune un ceremonial ceva mai dezvoltat, ajungând să se constituie într-un adevărat preludiv al nunții. În satele din preajma Ocniței se înscena „vinderea” miresei: „Vornicu lua pe mireasă de mână și-o aducea înaintea mirelui și-i spunea c-o adus căprioara de vânzare și ce cere pe ea. Să-mpăca. Mirele dădea un preț de bani, vornicu nu vrea și până când îi convenea vornicului să neguța. Apoi mirele îi dădea banii miresei și ea îi dădea în schimb o batistă de târg” [2, p. 19].

Înțelegerea dintre miri și părinții acestora se concretizează prin logodna mirilor, la care participă preotul, rude și prieteni apropiați. În ceea ce privește rânduiala săvârșirii Tainei, ea are o introducere în logodnă, adică în făgăduința ce și-o dau viitorii soți de a se uni în căsătorie: făgăduința e binecuvântată și ea de preot. Logodna se săvârșește prin schimbarea inelelor între viitorii soți, după ce preotul i-a însemnat cu ele în semnul crucii, spunând bărbatului cuvintele: „Se logodește robul lui Dumnezeu (N) cu roaba lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui și al Fiului, și al Sfântului Duh”. Același lucru îl face și în cazul femeii, numind-o și pe ea pe nume, ca sa se arate egalitatea lor și libertatea fiecăruia în săvârșirea acestui act. Dar la fiecare se amintește și numele celuilalt și cu fiecare inel e însemnat la frunte fiecare dintre ei, ca să se arate că, prin inele, ei sunt legați unul de altul pe toată viața în numele Sfintei Treimi, ținându-se seama și de semnificația puterii spirituale a crucii pentru întărirea unității lor. Iar când preotul începea rugăciunea, un copil din serviciul cultului ducea un coșuleț, mergând în jurul altarului și pronunțând

rugăciuni. După ceremonie oaspeții îi felicitau pe tineri, apoi urma o masă copioasă, data de tatăl miresei. Masa era așezată în atrium.

Logodna prevede schimbul de inel și năframă, prin acest ritual fata fiind încredințată mirelui. În perioada dintre logodnă și cununie, feciorul trebuie să poarte năframa primită de la fată, iar fata, inelul, ca simbol al unirii și credinței nestrămutate. Frumusețea și rafinamentul motivului popular cusut sau țesut pe năframa dăruită mirelui simboliza maturitatea fetei, în timp ce inelul, simbol solar, reprezenta veșnicia și perpetuarea vieții. Pentru a nu se răzgândi, perioada dintre încredințare și cununie este scurtă, doar de câteva săptămâni. În această perioadă au loc pregătirile pentru nuntă, alegerea nașilor, vorniceilor, druștelor, bucătăreselor.

Încă de la începutul rânduiei logodnei, bărbatul și femeia, sau o pot face nunii în numele lor, țin câte o lumânare aprinsă, arătând ca vor umbla în lumina lui Hristos și a voii Lui, făcând prin aceasta din căsătoria lor o căsătorie plină de un sens superior. Dacă logodna a început-o preotul cu „Binecuvântat este Dumnezeu nostru...”, ca pe o ierurgie, cununia o începe cu „Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh” [8, p.111], ca la orice Taină, prin care se dă harul. Căci de abia acum încep obligațiile conviețuirii, care are nevoie de ajutorul harului. Și de abia acum cei doi se încadrează ca o unitate a iubirii roditoare de prunci în împărăția lui Dumnezeu sau în Biserica menită să crească. În prima rugăciune preotul cere lui Hristos ca El însuși să vie ca la nunta de la Cana și să dea celor ce se cunună „viață pașnică, lungime de zile, minte întreagă, dragostea unuia față de altul, să-i mențină în lungime de zile, dar de prunci, cununa cea neveștejită a slavei..., să păzească patul lor neispitit”, belșug din roadele pământului, „ca să dea și celor lipsiți” [8, p. 112]. Deci, toate lucrurile pozitive de care are nevoie unirea celor doi, dar mai presus de tot dragoste între ei și ferirea de ispita infidelității, al cărei gând se poate furișa în unul sau altul. Dar nu se uită nici de obligația dărnicii față de cei lipsiți. Ea se producea și se mai produce și azi uneori cu oarecare timp înainte de cununie, ca cei doi tineri să se pregătească pentru ea, dar și pentru a se angaja reciproc înainte de a fi gata pentru cununie. Întrucât Biserica considera pe cei logodiți ca fiind obligați unul față de altul ca și prin căsătorie, astăzi logodna se săvârșește de cele mai multe ori imediat înainte de cununie. Timp de trei săptămâni, după oficierea slujbei, preotul „face strigare”, adică mărturisește, anunță enoriașilor cununia, care urmează să se officieze. Acest obicei are drept scop de a face cunoscut consătenilor evenimentul. Dacă consătenii au obiecții (mirele a mai fost logodit), se fac tot în biserică și au drept scop posibilitatea ca mirii să se cunoască mai bine.

Tot înainte de logodnă se făcea croitul, moment ceremonial din ce în ce mai rar în prezent, datorită schimbărilor economice survenite. Mireasa trebuie să-i coase mirelui, ba chiar și rudelor, câte o cămașă, după cum se înțeleșeră la răspuns. De obicei, era obligată să le coase câte o cămașă socrului mare, soacrei și mirelui, în rest – cum se înțelegeau. De pildă, la Costești, mireasa trebuia să aibă cămăși albe cu brâu roșu pentru

mire și socrul mare, iar pentru soacra-mare – o cămașă lungă de noapte, cusută la gură, ca soacra să nu fie rea de gură.

În această zi, în casa mirelui venea nuna, vreo drușcă sau vreo rudă și, împreună cu mireasa și cu mama ei, croiau, coseau, stăteau la masă, discutau, mai plângeau soarta grea a femeilor. Mirele nu era invitat la acest obicei [9, p. 16].

Astăzi se cumpără din magazin cămășile pentru mire, socru, nun și chiar batistele pentru druște și vătăji. În satele din nordul țării, la croială participau și nașii. Mireasa se prefăcea că nu taie foarfeca și nu pornea lucrul până nu primea o sumă de bani de la nun ori de la socrul mare. Apoi împărțea materialul pentru brodat batiste pe la druște. Din valul de pânză neînceptută se croia cămașa mirelui și a soacrei. Pocloanele sau darea (schimburile de daruri între miri) se oferea adesea în seara logodnei, mai cu seamă, în așezările rurale din partea de sud a Moldovei: „La logodnă mireasa dă mirelui o cămașă cu ajur, batistă și pernă. Cel ce le duce le pune pe o tavă și capătă în schimb rochie, pantofi, voal și șervet” [14, p. 20]. După schimbarea inelelor, cuscrii se înțelegeau asupra tuturor detaliilor privind nunta: alegerea oamenilor de încredere, a bucătăreselor și stolnicilor, tocirea muzicii și altele. Erau preferate orchestrele populare sau grupurile mari de suflători (fanfarele), mai rar tariful tradițional, format din vioară, țambal și cobză.

Starostele rostea formula standard: *băiatul nostru-i de însurat, fata matală-i de măritat, cum am face să-i împreună*m, după care continua cu laude la adresa băiatului. Cei de casă vorbeau despre fată. Tinerii se logodeau, schimbând inelele, numit local vereji: „timpurile grele, verejile erau galbene din patroane ori din capiși” (Ana Bulgaru, s. Șalvirii Vechi, r. Drochia). Pentru o mai mare siguranță fata și băiatul își înmânau reciproc și alte obiecte de făgăduință: o basma, un ceas, bani. Dacă se întâmpla ca unul din tineri să întoarcă *zăloagele* semnifica ruperea înțelegerii. Înțelegerea odată fiind făcută, starostele aștepta nunta, ca să primească răsplata, de regulă un ștergar și un colac, pe care se așeza și o sticlă de băutură.

Evenimentele de ordin social-economic de la hotarul secolelor al XIX-lea și al XX-lea au generat schimbări esențiale în structura obiceiului „pețitul”. Apare tendința de suprapunere cu obiceiul logodnei, ambele desfășurându-se simultan în aceleași coordonate spațiale și temporale.

Tradițiile pețirii și logodnei se sfârșeau cu „ziua de răspuns” – obicei prenuptial, desfășurat la casa tânărului și marcat prin vizita de răspuns întreprinsă de socrii mici, la interval de câteva zile după „logodnă”. Ei vin „pe vedere” sub diferite pretexte: la hora satului, la nuntă, în ospetie sau chiar la invitația tânărului. Din motive de tact și de etică populară, întâlnirea avea loc pe un teren neutru – la vecini, în „casă streină, dar și la viitorii nuni”. Acesta este obligat, prin tradiție și prin legea găzduirii, să poftască personal oaspeții și să-i pună la masă.

Numărul impunător de denumiri: *Răspuns* în r. Ștefan Vodă, s. Tudora; *Tocmeală* în r. Orhei, s. Pohrebeni; *Înțelegere* în r. Rîșcani, s. Hiliuți, *Împăcare* în r. Rîșcani, s. Recea; *Împăcăciune* în r. Glodeni, s. Ciuciulea; *Călcatul pe urme* în r. Drochia, s. Drochia – denotă un spectru bogat al infrastructurii terminologice.

Funcția tradițională a obiceiului constă în a „hotărî definitiv zestrea, ziua de nuntă și nașii în prezența martorilor” [1, p. 27]. Participanții – cercul restrâns de rude din ambele părți – realizează astfel un transfer de responsabilitate, devenind garanți ai pregătirilor pentru nuntă. Ei își manifestă pietatea prin ignorarea oricăror ocupații străine, ce le-ar sustrage atenția, inclusiv bucatele de pe masă. Până în momentul „împăcării” depline, mâncărurile rămân neîncepute. Dacă rudele nu se înțeleg, bucatele rămân neatinsse în continuare, iar ceremonialul de „băut răspunsul” nu are loc.

Principalele secvențe ale obiceiului țin de partea oficială a vizitei – înțelegerile de nuntă – și constau din: fixarea zestrei fetei și a averii flăcăului; alegerea nașilor de cununie; precizarea numărului de „legători”; stabilirea zilei pentru nuntă.

Tinerii logodiți își alegeau nașul de cununie, care avea un rol preponderent în organizarea și desfășurarea nunții. După nuntă devenea al doilea părinte, răspunzător de stabilitatea familiei create, o autoritate pe plan moral, material și comportamental. Nunul era ales din partea mirelui, apoi a miresei și, în ultimul rând, din străini. Mirele și mireasa se duceau la prinsul nunului cu o pereche de colaci și un prosop. Ca să nu fie refuzați și întoarsă pâinea, părinții tinerilor se înțelegeau din timp cu ei. În felul acesta i se purta cinstea pâinii.

Răspunsul avea loc după logodnă la casa mirelui, în prezența părinților din ambele părți, a tinerilor și a nunilor. Ca martori serveau rudele apropiate. Negocierile între familii țineau de componența zestrei pentru băiat și fată, cuantumul darurilor, stabilirea zilei de nuntă. După acestea mireasa avea dreptul să vină în vizită la mire în perioada de la logodnă până la nuntă. Zestrea ocupa un loc important în cadrul tratativelor. Băiatului i se juruia pământ, vite, casă ori loc de casă. Fata primea ca zestre covoare, lăicere, veretcă, țol de veretcuță, țoluri diferite, traiste, căpătâie mari și mici, sunduc, mai târziu sofcă, mese și scaune. După posibilitate părinții îi dăruiau pământ, o vițică, oi. Înțelegerile făcute erau întărite de martorii prezenți, ca semn nunul tăia pâinea în două. Din acest moment căsătoria se considera decisivă. Alegerea nașilor de cununie, nunii, prevedea respectarea anumitor criterii. Menționăm că nunii se alegeau dintre perechile care au asistat la „logodnă”, fiind desemnați cu prosoape ca cei mai respectabili gospodari în sat, capabili să ajute tinerii. Nu întâmplător, s-a păstrat expresia „nunul mare cu grija în schinare”.

Fixarea numărului de legători se făcea cu scopul de a desemna nuntașii cu prosoapele miresei. „Legătorile” reprezintă ștergarele naționale și au rolul de a împodobi nunii mari, vorniceii, starostele, rudele apropiate ale viitorilor miri.

Deseori ele sunt adevărate comori create de femeile de la sate, transmise din generație în generație. Fixarea legăturilor constituie cel mai tensionat moment al obiceiului, deoarece socrii mari insistă asupra „legării” tuturor rudelor de către socrii mici. Literatura de specialitate și realitățile de teren subliniază influența negativă a convenirii numărului de „legători „asupra relațiilor dintre miri. oricât de mare ar fi fost dragostea acestora, întotdeauna apărea la mijloc zestrea și legătorile care hotărau soarta nunții.

Dacă unul din candidați încerca să strice nunta, trebuia să plătească toate cheltuielile pentru organizarea ospățului de la *Răspuns*. Mireasa nu lua parte la răspuns. Ea aștepta acasă. În timpul răspunsului, se hotăra cine și cu ce va fi legat, ce zestre i se va da miresei. Tot aici, părinții le juruiau copiilor dobitoace, casă și alte daruri. „Juruirea zestreii” (numită în s. Izbește, r. Criuleni) și „târgul de zestre” încep cu formula de adresare a starostelui: „*V-am cules o fată care să fie pereche fiului neavoastră...*” [13, p. 62]. Starostele continuă să rămână în centrul atenției, predispunând socrii la „înțelegere”. În momentul potrivit invitația este preluată de socrii mari. Se solicita, mai întâi, zestrea fetei: „patru căpătâie, două modițe, oghiale, covoare, niște țoluri din câlți, o sofcă și pământ, dacă avea”. Averea băiatului se anunța în ultimul rând, având de fiecare dată același conținut: de la două până la cinci hectare de pământ, car cu boi, casă sau loc de casă, etc.

Și dacă totul se trecea cu bine, mirele lua un ulcior cu vin, o pereche de ciorapi, niște bomboane și i le ducea miresei. În scurt timp, veneau și ceilalți oaspeți la mireasă. Tinerii se așezau în capul mesei (în dreapta, mirele, în stânga, mireasa), dar din părți, lângă mireasă-nuna, lângă mire – nunul. Aici se și hotăra ziua nunții. Părțile discutau la înțelegere și în privința cadourilor de nuntă, cămășilor de mire și de socri, sfârșind cu „datul mâinii” între socri, după care o rudă mergea să taie palma. Partea neoficială a „răspunsului” începea cu servirea bucatelor, iar atmosfera de sărbătoare era accentuată prin focuri de armă. La începutul secolului al XX-lea în localitățile nordice, dacă răspunsul se sfârșea cu bine, nunul ieșea în prag și trăgea un foc de armă în aer, se zicea că „l-o-mpușcat pe mire”, ceea ce însemna că în sat va fi nuntă, în partea de centru și de sud – că „au băut răspunsul”. Din acest moment viitorul mire, avea grijă să-și scoată fata la horă ca să vadă lumea că în sat a apărut o pereche nouă.

Băutul răspunsului începe la părinții băiatului, dar se sfârșește, în cele din urmă, la părinții fetei. Acest lucru confirmă, încă o dată, tendința de predominare a casei socrilor mici ca spațiu sacru de desfășurare a secvențelor prenuptiale. Imediat după răspuns, nuna umbla val-vârtej să caute beteală și floare, iar mirele cumpăra rochie, pantofi, ciorapi, inel.

Înregistrările, deși izolate, ale obiceiului „răspuns” în spațiul basarabean de la finele secolului al XIX-lea - mijlocul secolului al XX-lea confirmă geneza târzie a acestuia. Mențiunile fragmentare ce s-au păstrat până astăzi permit restabilirea structurii,

funcției și conținutului obiceiului „răspuns”, integrând-o în complexul de obiceiuri prenuptiale. Având o microstructură bogată în secvențe ritualice și o infrastructură abundentă în denumiri, „răspunsul” continuă să îmbogățească ceremonialul prin funcția sa de conciliere și organizare a ambelor neamuri.

Bibliografie

1. Burada T. T. Datinile la nunți ale poporului român. În: Revista pentru Istorie, Arheologie și Teologie, II, București, 1988.
2. Datcu M. Obiceiuri de nuntă basarabene. În: revista Datini, nr.3-4, 1994.
3. Camilar M. Uiuiu și bine-mi pare, de-o mireasă ca o floare. În: revista Datini, nr. 3, 1994.
4. Călărășu C. Obiceiuri românești de nuntă. Editura Universității din București, 1999.
5. Cojocaru L. Peșitul în tradiția nupțială din Basarabia. În: Revista Glasul Națiunii, 1998-22 iulie.
6. Ciubotaru S. Obiceiuri nupțiale din Moldova. Iași, 2009. p. 5-11, 12-33.
7. Ciocanu M. Nunta – datină strămoșească. În: Revista Columna, nr.12, 1990.
8. Cleopa I. Călăuză în credința ortodoxă. Ed. 4-a. Vânători: Mănăstirea Sihăstria, 2007.
9. Eșanu F. Nunta la români. București, 1997.
10. Evseev I. Simbolica nunții românești. București, 1993.
11. Ford D. M. Căsătoria cale spre sfințenie. București, 2001.
12. Ghimpu S. Nunta și alte obiceiuri moldovenești. Chișinău, 1990.
13. Slutu N. Valori inestimabile: tradițiile de nuntă. În: revista Literatura și Arta, 26 mai, 1983.
14. Suiogan D. Simbolica riturilor de trecere. București: Editura Paideia, 2006.